

RAS

smartKOLEKTIV

KRATKI VODIČ KROZ ESG

Autori:

Milica Mišković
Svetlana Damjanović
Neven Marinović

Lektura:

Ivanka Andrejević

Dizajn:

Konstantin I. Petrović

KRATKI VODIČ
KROZ ESG

Kratki vodič kroz ESG nastao je u okviru projekta „Promocija održivih investicija“, koji sprovodi Program Ujedinjenih nacija za razvoj (*United Nations Development Programme – UNDP*) u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, i uz podršku Fonda Ujedinjenih nacija za mir i razvoj (*United Nations Peace and Development Trust Fund – UNPDF*) i Odeljenja Ujedinjenih nacija za ekonomska i socijalna pitanja (*Department of Economic and Social Affairs – DESA*). Stavovi izneti u publikaciji ne odražavaju nužno stavove UN, donatora, ni Vlade Republike Srbije, i isključiva su odgovornost autora.

Dobro došli u kratki vodič o ESG! U poslovnom svetu sve se veći značaj pridaje pitanjima održivosti, društvenoj odgovornosti i dobrom upravljanju. Koncept ESG (*Environment, Social, Governance*) postao je ključan okvir za procenu i upravljanje tim pitanjima.

Kroz ovaj vodič istražićemo osnove ESG i objasniti zašto je ovo važno za preduzeća danas. Razmotrićemo prednosti integracije ESG u poslovnu strategiju, kao i različite alate i pristupe koji mogu da pomognu organizacijama da ostvare svoje ciljeve održivosti. Ovaj vodič će vam takođe pružiti i pregled relevantnih propisa i direktiva Evropske unije (EU) koji se odnose na ESG, kao i savete iz prakse.

Bilo da ste menadžer, vlasnik, ili ste jednostavno zainteresovani za održivost, ovaj vodič će vam omogućiti detaljno razumevanje ESG i ukazati na korake koje možete da preduzmete kako biste integrisali ove principe u svoje poslovanje. Krenimo zajedno na put održivosti i odgovornog poslovanja.

ESG je...

skup faktora koji se tiču **životne sredine, socijalnih i upravljačkih pitanja** koje kompanije uzimaju u obzir pri upravljanju svojim poslovanjem, a investitori prilikom ulaganja, u pogledu **rizika, uticaja i prilika** koje ovi faktori nose¹

Dobro je znati!

Često se može čuti izraz „ESG standardi“ – ali, zapravo, ne postoje univerzalni ESG standardi u pravom smislu te reči. Postoji više različitih okvira/metodologija/standarda koji mogu poslužiti za definisanje kriterijuma po kojima se mere, obelodanjuju i procenjuju ESG performanse.

¹ Definicija koju je dala Međunarodna finansijska korporacija (*International Finance Corporation* – IFC) predstavlja jednu od najboljih i najsveobuhvatnijih definicija ovog pojma.

E

- klimatske promene
- očuvanje resursa
- zagađenje i otpad
- voda i vazduh
- zaštita biodiverziteta

S

- radni uslovi
- raznolikost i inkluzija
- zdravlje i bezbednost
- ljudska prava
- angažovanje u zajednici

G

- struktura organa upravljanja
- kontrola i upravljanje rizicima
- etički kodeks
- pitanja korupcije, mita i sukoba interesa
- transparentnost i izveštavanje

Dobro je znati!

Ne postoji univerzalno pravilo za to koji faktori (bi trebalo da) spadaju u koju grupu. Na primer, raznolikost i inkluziju u radnom okruženju neke kompanije svrstavaju u *S (ocial)*, a neke u *G (overnance)* faktore, kada govore o zastupljenosti žena u najvišim rukovodećim telima.

Održivo poslovanje kao krajnji cilj

EHS / ESG

EHS (*Environment, Health, Safety*) je fokusiran na zaštitu životne sredine, zdravlja i bezbednosti na radnom mestu u kontekstu usklađenosti sa relevantnim propisima i standardima. Usklađenost sa relevantnim propisima i standardima u ovim oblastima takođe je jedna od značajnih tema za ESG, koji im i dodatno pristupa u pogledu upravljanja i oblikovanja strategije i razvoja.

GHG / ESG

Emisije gasova sa efektom staklene bašte (*Greenhouse Gas* – GHG) čine važan aspekt „E“ dimenzije ESG, budući da imaju značajan uticaj na životnu sredinu i klimatske promene. Preduzeća koja se bave ESG pitanjima gotovo neminovno procenjuju, prate i smanjuju svoje emisije GHG kao deo svog odgovora na klimatske izazove.

„ODRŽIVOST“

SDGs / ESG

SDGs (*Sustainable Development Goals* – Ciljevi održivog razvoja) predstavljaju okvir Ujedinjenih nacija usmeren na dostizanje održivog razvoja do 2030. godine, i odnose se na širok spektar pitanja uključujući i siromaštvo, zdravlje, obrazovanje, rodnu ravnopravnost, klimatske promene i druge. SDGs daju dobre inpute za analizu eksternog konteksta održivosti i uloge poslovnog sektora u održivom razvoju. SDGs i ESG u fokusu imaju dug/srednji rok i izraženu potrebu za merenjem napretka i transparentnošću.

CSR / ESG

Kao i ESG, tako i CSR (*Corporate Social Responsibility* – Društveno odgovorno poslovanje) kao cilj ima promociju odgovornog i održivog poslovanja radi postizanja pozitivnih društvenih uticaja, i uticaja na životnu sredinu. Oba pristupa podstiču preduzeća da integrišu održivost i društvenu odgovornost u svoju poslovnu strategiju, kao i da razumeju i uzmu u obzir potrebe i očekivanja zainteresovanih strana u svojim poslovnim odlukama.

Dobro je znati!

Postojanje različitih pristupa odgovornom i održivom poslovanju ponekad može da izazove zabunu. Savetujemo vam da pri izboru pristupa u fokus stavite pre sličnosti, nego razlike, i da imate u vidu da one nisu međusobno isključive, već naprotiv – da su međusobno komplementarne.

Prednosti poslovanja u skladu sa ESG kriterijumima

Integracija ESG u poslovnu strategiju preduzeća donosi brojne prednosti, od kojih su neke:

Smanjenje rizika i povećanje otpornosti:

Integracija ESG faktora pomaže preduzećima da prepoznaju i upravljaju rizicima kao što su rizici u vezi sa klimatskim promenama, radnim uslovima, ljudskim pravima, korporativnim upravljanjem, etikom poslovanja i drugim relevantnim faktorima.

Bolje performanse:

Fokusiranost na održivost može da pokrene inovacije, uštedi resurse, obezbedi efikasnije upravljanje lancem dobavljača, smanji troškove energije i resursa, kao i da povećava produktivnost.

Pristup investicijama i kapitalu:

Integracija ESG može da otvori vrata pristupu različitim izvorima kapitala, kao što su ESG fondovi, investitori sa specifičnim ESG kriterijumima, ili institucionalni investitori koji traže održive poslovne modele.

Izgradnja poverenja i reputacije:

Posvećenost održivosti, odgovorne prakse i transparentnost u izveštavanju mogu značajno da poprave reputaciju i utiču na izgradnju poverenja kod zainteresovanih strana, uključujući i kupce, dobavljače, zaposlene, investitore i širu javnost. Kod preduzeća koja su prepoznata kao društveno odgovorna postoji veća verovatnoća za privlačenje lojalnih kupaca i talenata.

Usklađenost sa regulatornim zahtevima:

Vlasti i regulatorna tela sve više uvode propise koji od preduzeća zahtevaju da izveštavaju o ESG faktorima ili ispunjavaju određene standarde održivosti. Integracija ESG omogućava preduzeću da se pravovremeno prilagodi tim zahtevima i obezbedi usklađenost sa propisima. Ovo može da smanji rizik od kazni, pravnih problema i štete po ugled i reputaciju preduzeća.

Materijalnost

Pomenuli smo već da su neki od zahteva uslovljeni usklađivanjem poslovanja sa propisima, ali i da i pored toga, ESG okvir može da bude prilično fleksibilan. Kako onda odrediti koji su to faktori koji su relevantni za preduzeće?

Do odgovora na ovo pitanje može se doći analizom materijalnosti. Već dugo, investitori su fokusirani više na finansijsku materijalnost, odnosno faktore koji se mogu negativno (rizici) ili pozitivno (prilike) odraziti na poziciju, razvoj i performanse preduzeća. S druge strane, pokreti okrenuti održivosti i društveno odgovornom poslovanju, već su dugo prvenstveno usmereni na materijalnost uticaja (*impact*), koja se bazira na odgovornosti preduzeća za direktne ili indirektne uticaje na društvo i životnu sredinu.

Pristup tzv. „dvostruke materijalnosti“ uveden je Smernicama GRI (*Global Reporting Initiative* – Globalna inicijativa za izveštavanje) 2013. godine, a primenjen je i u propisima i smernicama EU o nefinansijskom izveštavanju. EU je svojim poslednjim zakonodavnim intervencijama u okviru Akcionog plana za finansiranje održivosti posebno naglasila značaj primene tzv. dvostruke materijalnosti.²

Analiza materijalnosti je zahtevan i kompleksan proces koji se sastoji od dve faze – identifikacije rizika, uticaja i prilika, a potom i njihove prioritizacije. U početnoj fazi može biti identifikovano mnogo različitih tema, da bi kroz prioritizaciju bile svedene na one najznačajnije, u čije će adresiranje preduzeće usmeriti svoju pažnju i resurse.

Za identifikaciju tema mogu biti korišćeni različiti izvori i tehnike mapiranja, dok će za njihovu prioritizaciju biti neophodno uvažiti mišljenja i stavove **zainteresovanih strana**.³

² Usvajanjem nove Direktive o korporativnom izveštavanju o održivosti (*Corporate Sustainability Reporting Directive* – CSRD, EU 2022/2464) dodatno je objašnjena dvostruka materijalnost.

³ Pojam zainteresovanih strana objašnjen je na strani 10.

Dobro je znati!

Identifikacija i prioritizacija tema je ključan proces, kako za postavljanje ESG strategije, tako i za započinjanje ESG izveštavanja.

Zainteresovane strane

Kako bi ispravno postavilo svoju ESG strategiju, preduzeće mora dobro da poznaje svoje zainteresovane strane. To su svi oni pojedinci, grupe i organizacije na koje kompanija svojim aktivnostima utiče, i koji utiču ili mogu uticati na preduzeće i njegovo poslovanje.

ZAVISNOST • Grupe ili pojedinci koji direktno ili indirektno zavise od aktivnosti, proizvoda ili učinaka, ili od kojih zavisi poslovanje organizacije

ODGOVORNOST • Grupe ili pojedinci prema kojima organizacija ima ili može imati u budućnosti – pravnu, komercijalnu, poslovnu ili etičku/moralnu odgovornost

UTICAJ • Grupe ili pojedinci koji mogu imati uticaj na donošenje odluka organizacije ili njenih stejkholdera

STEPEN TENZIJE • Grupe ili pojedinci koji zahtevaju neodložnu pažnju zbog finansijskih, ili širih ekonomskih, socijalnih ili ekoloških pitanja

RAZNOLIKOST PERSPEKTIVA • Grupe ili pojedinci čiji različiti pogledi mogu da dovedu do novog razumevanja situacije i identifikacije novih prilika

ilustrovano prema AA1000 Stakeholder Engagement Standard

Proces / skup alata kojim preduzeće identifikuje i prioritizuje zainteresovane strane, stiče uvid u njihove stavove, postavlja ciljeve uključivanja i identifikuje optimalne načine za njihovo ostvarivanje, zove se uključivanje zainteresovanih strana.

Dobro je znati!

Zainteresovane strane su „S“, ali njihovo razumevanje je „G“.

Pregled propisa EU sa snažnim uticajem na ESG

Set javnih politika koje su donete ili su u procesu donošenja na nivou EU postavlja pred preduzeća nove zahteve i visoka očekivanja u pogledu transparentnosti, smanjenja emisija i poštovanja ljudskih prava, što se odražava i na međunarodne lance snabdevanja.

Finansije i izveštavanje

- Direktiva o nefinansijskom izveštavanju (*Non-Financial Reporting Directive – NFR Directive 2014/95/EU*)
- Direktiva o korporativnom izveštavanju o održivosti (*CSR Directive 2022/2464 EU*)
- Uredba o izveštavanju o održivom finansiranju (*Sustainable Finance Disclosure Regulation – SFDR*)
- Uredba o taksonomiji (*Taxonomy Regulation*)
- Javno izveštavanje od zemlje do zemlje (*Public country-by-country reporting*)

Lanac dobavljača

- Evropska direktiva o analizi korporativne održivosti (*Sustainability Due Diligence Directive*)
- Direktiva o mineralima iz područja zahvaćenih sukobima (*Conflicts Minerals Directive*)
- Zakon o zaustavljanju prodaje proizvoda koji uzrokuju deforestaciju Evropske unije (*EU Regulation on deforestation-free supply chains*)
- Nemački zakon o lancima dobavljača (*German Supply Chain Act*)

Klima

- Mehanizam za prekogranično usklađivanje ugljeničnih emisija (*Carbon Border Adjustment Mechanism*)
- Redukcija emisija za najmanje 55% (*Fit for 55 Package*)
- Sistem trgovanja emisijama Evropske unije (*EU Emissions Trading System – ETS*)

Cirkularna ekonomija

- Akcioni plan za cirkularnu ekonomiju (*Circular Economy Action Plan*)
- Direktiva o ekodizajnu (*Ecodesign Directive*)
- Direktiva o upotrebi „zelenih“ tvrdnji (*Green Claims Directive*)
- Inicijativa za održive proizvode (*Sustainable Products Initiative*)

Različiti organizacijski pristupi

Preduzeća će različito pristupiti integraciji ESG faktora u zavisnosti od zrelosti organizacijskog razmišljanja i zrelosti operacija.

Kompanije koje su motivisane izbegavanjem rizika:

- Povinuju se relevantnim propisima
- Dodeljuju ESG nadležnosti funkcijama pravnih ili korporativnih poslova
- Retko komuniciraju o ESG
- Tretiraju agendu korporativnih davanja odvojeno od biznis agende

Kompanije vođene takmičarskim duhom i osećajem odgovornosti:

- Imenuju CSO (*Chief sustainability officer*)
- Formalizuju ESG strategiju
- Beleže napredak u velikom broju ESG tema
- Prepoznaju ESG kao rastuću priliku, ali ograničavaju ESG strategiju odvajanjem od osnovnog biznisa
- Komunikaciju fokusiraju na godišnji ESG izveštaj

Kompanije koje su podstaknute liderstvom na tržištu:

- Preispituju svoj osnovni biznis i odluke kroz ESG perspektivu
- Uspostavljaju prednost kroz obezbeđenje održivih lanaca dobavljača
- Koriste svoje ESG ciljeve da pokrenu inovacije
- Privlače talente, klijente i kapital zahvaljujući svojim ESG performansama
- Ujedinjuju zaposlene oko jasnog osećaja svrhe
- Sprovede fokusiranu i autentičnu ESG strategiju koju predvodi CEO
- Komuniciraju o ESG ciljevima široko van godišnjeg izveštaja

Adaptirano prema analizi *Boston Consulting Grupe*

Odakle početi?

Neka od pitanja koja je potrebno razjasniti na samom početku integracije ESG faktora u poslovnu strategiju i/ili ESG izveštavanja o performansama odnose se na:

- Dijagnozu stanja – Koji su to ESG faktori koji predstavljaju (do sada) identifikovane najznačajnije rizike, uticaje i prilike za preduzeće? Koji procesi su već uspostavljeni?
- Uspostavljanje upravljačke strukture – Ko je odgovoran za analizu i upravljanje ESG rizicima i uticajima (tela, sektori, pozicije)? Ko je zadužen za nadzor nad implementacijom?
- Međusektorski tim – Da li su svi relevantni sektori uključeni? Da li postoji zajedničko razumevanje pojma ESG i ciljeva organizacije?
- Praćenje učinka – O kojim pokazateljima se već izveštava (i prema kome), za koje je potrebno uspostaviti mehanizme praćenja? Da li praćenje može biti automatizovano?

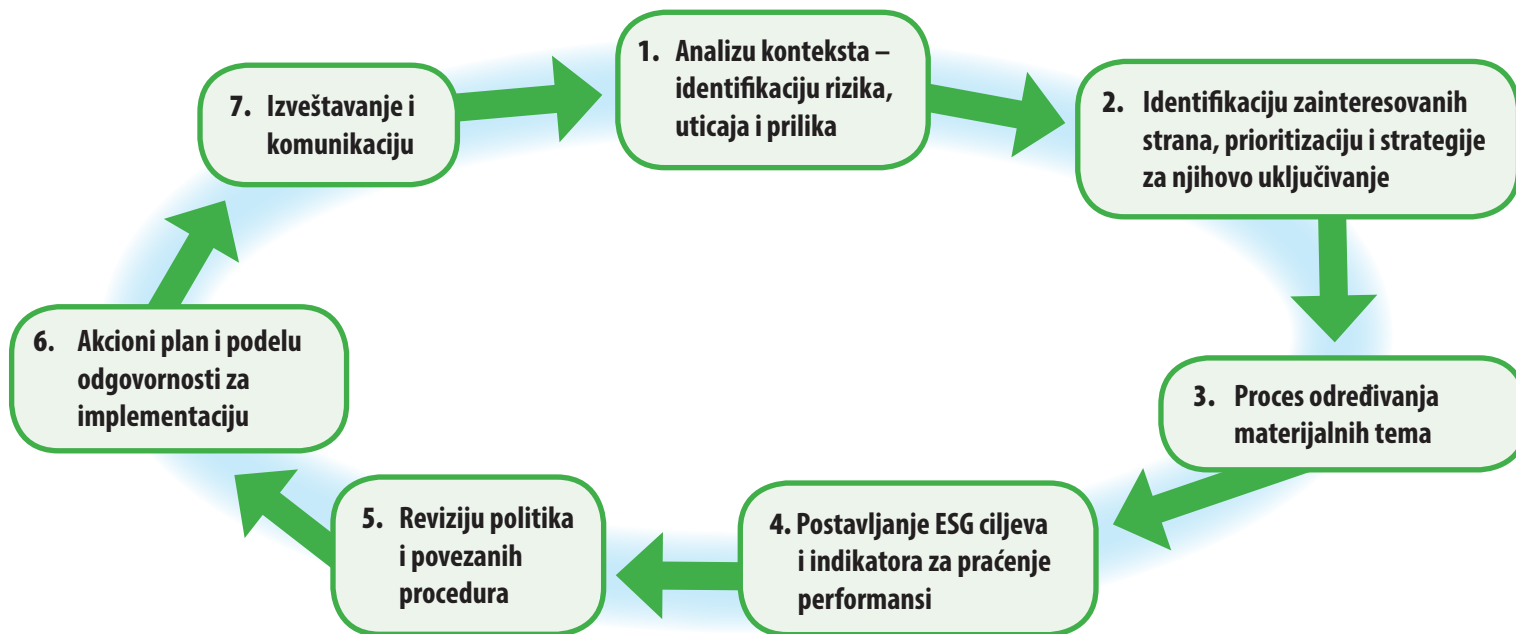
Dobro je znati!

Umrežavanje čiji je cilj deljenje dobrih praksi, kao i uključivanje u sektorske inicijative, mogu da budu dobri koraci ka relevantnim informacijama i inspiraciji za postavljanje dugoročnih ciljeva u pravcu unapređenja održivosti.

Proces integracije ESG faktora

Posle inicijalnog pregleda postojećeg stanja, proces revizije poslovne strategije u skladu sa ESG podrazumeva:

Dobro je znati!

Nije neuobičajeno da prilikom uspostavljanja ili revizije ESG strategije, preduzeća koriste pomoć iskusnih konsultanata.

Program podrške privrednim društvima za ulazak u lance dobavljača multinacionalnih kompanija (MNK) je višegodišnji program koji Razvojna agencija Srbije (RAS) sprovodi kako bi privrednim društvima pružila podršku da unaprede znanja, poboljšaju poslovne performanse, prošire poslovanje na nova tržišta i uspostave saradnju sa multinacionalnim kompanijama i njihovim dobavljačima.

Od 2023. godine, program sufinansira i konsultantske aktivnosti usmerene na uključivanje, tj. uvođenje pravila, procedura i izveštavanja u vezi sa ESG faktorima.

O uslovima konkursa saznajte više na sajtu: <http://ras.gov.rs/page-program-podrske-privrednim-društvima-za-ulazak-u-lance-dobavljacka-multinacionalnih-kompanija>

